

Grundlagsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om behandling av kunduppgifter inom arbets- och näringsförvaltningen och om en serviceplattform

Till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om behandling av kunduppgifter inom arbets- och näringsförvaltningen och om en serviceplattform (RP 225/2021 rd): Ärendet har remitterats till grundlagsutskottet för utlåtande till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringssekreterare Emmi Äijälä, arbets- och näringsministeriet
- lagstiftningsråd Liisa Leppävirta, justitieministeriet
- överinspektör Mia Murtoäki, Dataombudsmannens byrå
- professor Olli Mäenpää
- professor Susanna Lindroos-Hovinheimo
- professor Tomi Voutilainen.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår ändringar i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice, lagen om ett kommunförsök som gäller främjande av sysselsättningen, lagen om sektorsövergripande samservice som främjar sysselsättningen och lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 2 maj 2022.

I motiven till lagstiftningsordningen bedöms lagförslaget med avseende på skyddet för privatlivet och jämlikheten. Regeringen anser att det i propositionen inte föreslås sådana ändringar som skulle medföra att den inte kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Regeringen anser det dock önskvärt att grundlagsutskottet lämnar utlåtande i ärendet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

(1) I propositionen föreslås det att lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice och tre andra lagar ändras i syfte att revidera bestämmelserna om behandling av kunduppgifter och införa nya riksomfattande informationssystemstjänster inom arbets- och näringsförvaltningen. I propositionen föreslås bestämmelser om bland annat jobbsökarprofiler som utarbetas på en serviceplattform, uppgifter i profilerna och deras användningsändamål samt publicering av profilerna. Regeringen föreslår att de kommuner som deltar i kommunförsöket för främjande av sysselsättningen ska utses till sådana personuppgiftsansvariga som avses i den allmänna dataskyddsförordningen när det gäller uppgifter om de egna kunderna. Dessutom föreslås det att de myndigheter som ansvarar för sektorsövergripande samservice som främjar sysselsättningen ska utses till personuppgiftsansvariga i fråga om kunduppgifter som anknyter till deras lagfästa uppgifter.

Behandling av personuppgifter

(2) De föreslagna bestämmelserna är betydelsefulla framför allt med avseende på skyddet för privatlivet och för personuppgifter i 10 § i grundlagen. Med avseende på 10 § 1 mom. i grundlagen räcker det enligt grundlagsutskottet i princip med att bestämmelserna uppfyller kraven i EU:s allmänna dataskyddsförordning. Enligt utskottet bör skyddet för personuppgifter i första hand tillgodoses utifrån den allmänna dataskyddsförordningen och den allmänna lagstiftningen på nationell nivå. Lagstiftaren bör alltså vara restriktiv när det gäller att införa nationell speciallagstiftning. Sådan lagstiftning bör vara avgränsad till nödvändiga bestämmelser inom ramen för det nationella handlingsutrymme som dataskyddsförordningen medger (se GrUU 14/2018 rd, s. 5).

(3) Grundlagsutskottet ser det dock som klart att behovet av speciallagstiftning måste bedömas utifrån det riskbaserade förhållningssätt som också dataskyddsförordningen kräver, vilket innebär att avseende måste fästas vid de hot och risker som behandlingen av personuppgifter orsakar. Ju större risk fysiska personers rättigheter och friheter utsätts för på grund av behandlingen, desto mer motiverat är det med mer detaljerade bestämmelser. Denna omständighet är av särskild betydelse när det gäller behandling av känsliga uppgifter (se GrUU 14/2018 rd, s. 5).

(4) Grundlagsutskottet anser att arbetslivs- och jämställdhetsutskottet ytterligare bör försäkra sig om att regleringen innehållsmässigt är förenlig med EU:s allmänna dataskyddsförordning och fästa särskild uppmärksamhet vid avvikelser från den i artikel 18 i dataskyddsförordningen avsedda rätten att begränsa behandlingen av uppgifter (13 kap. 5 § i lagförslag 1 och 9 a § i lagförslag 3).

(5) Det föreslås att 12 kap. 6 § 2 mom. i lagförslag 1, som gäller rätten att få information, ändras så att också de som producerar sådan service som stöder sysselsättning som avtalats i en sysselsättningsplan eller en plan som ersätter den och som ordnas av arbets- och näringsbyrå eller kommunen har den rätt att få de uppgifter som avses i momentet. I ljuset av motiveringen till bestämmelsen verkar det som om avsikten är att tillgången till information i praktiken endast ska omfatta den enskilda kundens namn- och kontaktuppgifter. Om detta är syftet med regleringen, är det motiverat att begränsa bestämmelsens ordalydelse så att den endast omfattar dessa uppgifter.

Utlåtande GrUU 14/2022 rd

Serviceplattform och jobbsökarprofil

(6) Enligt 13 a kap. i lagförslag 1 kan den som är inloggad på en nationell serviceplattform publicera sin jobbsökarprofil på plattformen. Profilen kan innehålla uppgifter om exempelvis utbildning, arbetserfarenhet och önskemål om arbetets art.

(7) Enligt propositionen (s. 89) är de uppgifter som registreras i serviceplattformens jobbsökarprofil inte sådana myndighetshandlingar som avses i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (offentlighetslagen). Det innebär i praktiken att offentlighetsprincipen enligt 12 § 2 mom. i grundlagen inte tillämpas på uppgifter som registrerats i serviceplattformen. Grundlagsutskottet noterar att som myndighetshandling enligt offentlighetslagen avses en handling som innehas av en myndighet och som har upprättats av myndigheten eller av någon som är anställd hos en myndighet eller som har inkommit till en myndighet för behandling av ett visst ärende eller i övrigt inkommit i samband med ett ärende som hör till myndighetens verksamhetsområde eller uppgifter. Den serviceplattform som nu föreslås drivs av en myndighet. Enligt utskottets uppfattning finns det inte heller i de föreslagna bestämmelserna om hur jobbsökarprofilen ska sparas någon godtagbar grund för att uppgifterna i jobbsökarprofilen inte ska omfattas av offentlighetsprincipen.

(8) Jobbsökarprofilen kan enligt 13 a kap. 2 § i lagförslag 1 upprättas, om användningsvillkoren för plattformen har godkänts. Den myndighet som förvaltar plattformen kan enligt 5 § i samma kapitel uppmana den som använder plattformen att inom utsatt tid radera innehåll som strider mot lag, användningsvillkor eller god sed från det innehåll som användaren publicerat. Om användaren inte iakttar uppmaningen inom utsatt tid, kan myndigheten radera innehållet i fråga.

(9) I lagen föreslås inga bestämmelser om innehållet i användningsvillkoren. I ljuset av lagförslaget och motiven till det förblir det också tämligen oklart vad som kan anses strida mot god sed. Den föreslagna regleringen verkar således inte helt problemfri med tanke på det som i 2 § 3 mom. i grundlagen föreskrivs om att all utövning av offentlig makt skall bygga på lag. Regleringen bör preciseras.

Övrigt

(10) I propositionen redogörs det för den matchningsfunktion som ingår i den nya serviceplattformen. I propositionen (s. 34) hänvisas det också till andra funktioner som avses bli införda i framtiden.

(11) Grundlagsutskottet noterar på ett allmänt plan att en del av de funktioner som nämns i propositionen i själva verket verkar vara myndighetsuppgifter och att en del är förenade med förfaranden som kan inverka på arbetskraftsservicens klienters intressen, rättigheter och skyldigheter. När förvaltningens verksamhet utvecklas till exempel på de sätt som beskrivs i propositionen ska det ses till att utövningen av offentlig makt grundar sig på lag och att bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter utfärdas genom lag. Utskottet anser det vara viktigt att man vid beredningen av reformer gestaltar vad ärendet juridiskt handlar om och att det också redogörs för detta i beredningsmaterialet. Utskottet har dessutom förhållit sig restriktivt till att man

Utlåtande GrUU 14/2022 rd

i lagstiftningen ersätter etablerade begrepp som grundar sig på gällande rätt med nya begrepp som är klart mer diffusa och lätt kan leda till oklarheter vid tolkningen (GrUU 2/2018 rd, s. 8).

FÖRSLAG TILL BESLUT

Grundlagsutskottet anför

att lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Helsingfors 22.3.2022

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Johanna Ojala-Niemelä sd
medlem Olli Immonen saf
medlem Hilikka Kemppi cent
medlem Anna Kontula vänst
medlem Jukka Mäkynen saf
medlem Sakari Puisto saf
medlem Heikki Vestman saml
medlem Tuula Väättäinen sd
ersättare Johannes Koskinen sd
ersättare Markus Lohi cent
ersättare Jani Mäkelä saf
ersättare Merja Mäkisalo-Ropponen sd.

Sekreterare var

utskottsråd Liisa Vanhala.